

בית כנסת "אדרת אליהו" ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עלי אדרת אליהו

בס"ד, שבת פרשת קרח
ראש חודש תמוז (ר"ח בימי שבת וראשון)
גיליון 253 תמוז תשפ"ד

בגיליון זה:

זמני תשובה ממשמשים ובאים

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

הלכות קידוש לבנה

רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי

מה הסתתר מאחורי תמונת הרצל

ביום ה' באייר תש"ח?

יואל קוטנר

"ארכאולוגיה קהילתית" בשכונת

גילה (מאמר מס' 1)

יעקב שניידר

בין י"ז בתמוז לט"ו באב

יהודה ליבוביץ

ברכות הודאות והודעות

הוועד

זמני תשובה ממשמשים ובאים

חודש תמוז מתחיל להזכיר לנו את ימי התשובה אליהם אנחנו מתקרבים במהירות שיא. השלב הראשון בתשובה הוא אולי השלב הקשה ביותר: אנו נדרשים פשוט לעצור, לחשוב, לחקור ולהבין במה טעינו, איפה החטאנו.

בעבר, עיקר הקושי בשלב זה היה בשל הבריחה שלנו מלעמוד מול עצמנו. האדם בטבעו אינו מרגיש לעמוד בנוח מול חולשותיו וחסרונותיו.

אולם כיום נראה כי עיקר הקושי מתחיל עוד לפני כן- בעצם העצירה.

הרגלי החיים של היום נוטלים מהאדם את היכולת לעצור. הוא נמצא במרוצה, מעדכון לעדכון, מחידוש לחידוש, וכך הוא שם לב להכל, מלבד לעצמו. יהי רצון שנדע לעצור, להביט ולחשוב, בכל רגע ובכל יום, ומתוך כך נזכה לשוב בתשובה שלמה.

באהבה ובברכה, חודש טוב ומבורך,

אסף הר-נוי

הלכות קידוש לבנה

הרב אסף הר-נוי - רב הקהילה

פעם בחודש מגיעה המצווה החשובה של קידוש לבנה, מצווה שזכתה לכבוד מיוחד אצל גדולי הדורות בעם ישראל. הלבנה, לה נמשלו ישראל, מסמלת את ההתחדשות הבלתי פוסקת ואת הידיעה שגם מצבים הנראים כדעיכה וירידה- בסופם תגיע צמיחה והשלמה.

בדברינו נתייחס למספר הלכות חשובות הקשורות לברכת הלבנה:

א. עמידה: לכתחילה צריך לעמוד בברכת הלבנה, ומי שקשה לו יכול להישען ולהיתמך במקל או חפץ, ובדיעבד ניתן לברך גם בישיבה¹.

ב. האם מותר לאומרה ביחיד? נהגו לכבד את הברכה ולאומרה במניין, וכשאינן מניין טוב לאומרה בשלושה, אולם מצד הדין אפשר לאומרה גם ביחיד. מי שחושש שאם ימתין ליום שיוכל לברך במניין הוא ישכח בסופו של דבר לברך- עדיף שיברך ביחיד².

ג. אמירתה במוצ"ש ובבגדים נאים: כדי לכבד את הברכה החשובה, נוהגים לאומרה במוצאי שבת, שאז שמחים ולבושים בבגדים נאים. גם כאן- אם יש חשש שמא על ידי ההמתנה למוצאי שבת יפסידו את הברכה, עדיף לברך ביום חול³.

ד. הסתכלות על הלבנה: לפני הברכה מסתכלים מעט בלבנה כדי ליהנות מאורה, אבל בעת הברכה אין נוהגים להסתכל בלבנה⁴.

ה. האם מותר לברך כשיש עננים: את הברכה מברכים רק כאשר ניתן להנות מאורה של הלבנה. לפיכך מי שבירך על הלבנה בשעה שהיא מכוסה בעננים- לא יצא. לכתחילה עדיף לברך כאשר הלבנה נראית בהירות בלא שום הסתר. אולם, אם היא מכוסה בענן קל בלבד, כך שאפשר לראות את אור הלבנה- אפשר לברך עליה⁵.

חשוב לציין- מה שכתבנו כאן הוא ביחס לברכה אותה אנו אומרים בתחילת כל "הקידוש לבנה", אבל במזמורים ובפסוקים שאחרי כן אין חובה שתהיה הלבנה גלויה, שכן הם לא חלק מהברכה עצמה.

אם תוך כדי הברכה נתכנסתה הלבנה לגמרי – ממשיכים לברך. אולם אם מראש ניתן לשער שתוך כדי הברכה יבוא ענן גדול ויכסה את הלבנה לגמרי, אין מתחילים בברכה, משום שלכתחילה צריך שכל הברכה תאמר בעת שהלבנה נראית.

אם רואה שיש לו מספיק זמן לברך את הברכה מול הלבנה ורק אחרי כן היא נתכסה בעננים בזמן אמירת המזמורים והפסוקים שאחרי כן- מותר לברך לכתחילה.

מאיזה תאריך בחודש אפשר להתחיל לברך:

א. מנהג ספרדים וחסידים, שלא לברך לפני שבעה ימים לחודש⁶. ומנהג אשכנז שמברכים אחר שלושה ימים⁷ אלא שבפועל נוהגים לומר את ברכת הלבנה במוצאי שבת, כדי לאומרה בשמחה ובבגדים נאים.

ב. עד מתי אפשר לברך: מי שלא הספיק לומר את ברכת הלבנה בתחילת החודש- יכול לאומרה עד סוף ליל ט"ו, שעד אז הלבנה עדיין במילואה, אבל אח"כ היא מתחילה להתמעט, ולכן אין לברך על הלבנה מליל ט"ז ואילך⁸.

¹ שו"ע תכו, ב, רע"א שם, באו"ה שם סד"ה 'ומברך מעומד', וילקוט יוסף תכו, יא.

² באו"ה תכו, ב, ד"ה 'אלא'.

³ שו"ע רמ"א תכו, ב.

⁴ מ"ב תכו, יג, כה"ח לד'.

⁵ הרדב"ז ח"א שמא, כתב שהעיקר תלוי באפשרות ליהנות מאורה, והביאוהו אחרונים רבים, ומהם מ"א ומ"ב תכו, ג. ואמנם החיד"א במורה באצבע קפ"ד, כתב שאפילו אם היא מכוסה בענן דק וקלוש אין לברך עליה, וכ"כ בבא"ח ש"ב ויקרא כג. אולם משמע שמדינא, מוסכם שכל שנהנה ממנה יכול לברך. וכ"כ בילקוט יוסף תכו, ה..

⁶ שו"ע תכו, ד.

⁷ משנה ברורה, תכו, כ.

⁸ שו"ע תכו, ג. וכדאי לבדוק בלוחות בדיוק מתי מתמלאת הלבנה שאז כבר א"א לברך.

מה הסתתר מאחורי תמונת הרצל ביום ה' באייר תש"ח?

יואל קוטנר – ע"פ מאמר של חן מלולבל

בשעה 11:00 בקר יום 13.5.1948, יממה לפני טקס הכרזת המדינה, הוטלה על אוטה ווליש משימה רגישה ביותר. ווליש, הגרפיקאי הרשמי של היישוב נקרא אל מוזיאון תל-אביב ע"י זאב שרף שזה מקרוב התמנה כמזכיר הזמני של מנהלת העם. הפגישה ארכה לא יותר ממספר דקות ובה הטיל שרף על ווליש משימה – להכין את האולם הגדול של המוזיאון תוך 24 שעות לרגל טקס בכרזת העצמאות. טרם ניתנה לו האפשרות לבקש פרטים ממנו, נעלם שרף מהחדר לטפל בנושאים דחופים אחרים. לווליש ניתן תקציב של 150 ל"י (כ-8000 ₪).

דוד בן-גוריון דרש כי הטקס תעטה סודיות.

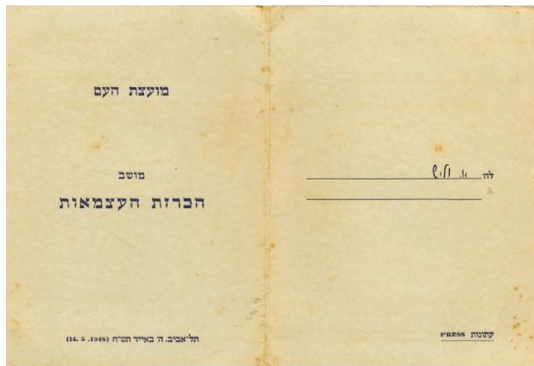
ווליש ניגש למשימה הדחופה הזאת אחרי שזה עתה סיים את עיצוב סדרת הבולים הראשונה של המדינה שבדרך. בשעה שקרבות מלחמת העצמאות התחוללו ביפו הסמוכה, התרוצץ ווליש ברחובות תל-אביב לקנות שולחן מעץ ובדים כדי להסתיר את תמונות העירום מאחורי הבמה ששם יישבו מנהיגי העם בעוד שעות ספורות, וגם שטיח כדי להעניק לאולם אווירה של טקסיות מכובדת. את הכיסאות הוא "לווה" מבתי קפה מקומיים. עקב התקציב הדל שעמד לרשותו של ווליש לא התאפשרה רכישת דגלים חדשים ואף לא תמונה של חוזה המדינה. ע"כ ווליש לקח אותם מקרן היסוד. את הדגלים לקח למכבסה קרובה לניקוי בזק.

באולם הכניסה למוזיאון עמד פסל בעירום אותו הוא כיסה בבד לבן. כ"כ הוא הורה לעטות את חלונות אולם הטקס בשחור למקרה של הפצצה אווירית. ואם לא די בכך, ווליש נקרא שוב ללשכת זאב שרף לקבל משימה נוספת – להכין, ללא דחייה, את הקלף עליו תיכתב מגילת העצמאות.

אוטה ווליש בעבודה

ווליש מיהר לבית המהנדס בקצה רחוב דיזנגוף וביקש לראות דוגמאות של סוגי קלף שונים וזאת בשעה שלא יכול היה לגלות את סיבת בקשתו. הפקיד שטיפל בבקשתו חשב את ווליש כ"מזר". בסוף הוא קנה קלף אחד וחזר למשרדו לבחון את עמידותו ע"מ שיישמר כנס היסטורי של המדינה לדורות. עם סיום סיבוב הקניות/ההשאלות/החרמות, הפך ווליש ממעצב גרפי למעצב פנים כדי להכין את האולם למעמד ההיסטורי. ע"כ, בשעה 11:00 למחרת, 24 שעות בדיוק אחרי שהוטלה עליו המשימה וחמש שעות בלבד לפני חתימת מגילת העצמאות, עמד האולם מוכן לבאי הטקס.

הזמנה רשמית לטקס הכרזת העצמאות שניתנה לאוטה ווליש

למרות מעטה הסודיות שאפף את מקום הטקס, הקהל הרב שהתאסף בתוך המוזיאון (ששימש בעבר כביתו הפרטי של מאיר דיזנגוף, ראש עיריית תל-אביב המנוח) משך את תשומת-הלב וסקרנותם של פשוטי העם מבחוץ מפאת האירוע המונומנטלי העומד להתרחש פנימה. ההיסטוריון מרדכי נאור ידע לספר על אורח שכמעט ולא נכנס לטקס הלא הוא פנחס רוזן, יו"ר מפלגת "עליה חדשה" מפלגה קטנה ושכוחה. מסתבר כי רוזן שכח את הזמנתו בבית והשומר שעמד בכניסה סירב להרשות את כניסתו. תחנותיו של רוזן העלו חרס והוא נשאר תקוע בחוץ עד שזאב שרף התערב ורוזן שבקרוב ימונה שר המשפטים הראשון של מדינת ישראל הורשה להיכנס לטקס ולחתום על מגילת העצמאות.

בסופו של דבר, 350 איש בלבד הורשו להיכנס למוזיאון בשד' רוטשילד 16. עיתונאים נמנעו מלגלות את מקום הטקס והאירוע כולו שודר בקול ישראל – תשדירו הראשון.

ההודעה שפורסמה בכל עיתוני הבוקר ביום ה' באייר תש"ח

עם הכרזת עצמאותה של מדינת ישראל מפיו של בן-גוריון, פרץ הקהל במחאות כפיים סוערות. הרב י"ל פישמן שישב על הבמה לא מחא כף – הוא פרץ בדמעות של שמחה. הזריזות שאפיינה את ארגון טקס הכרזת העצמאות והאלתור הרב שנדרש להביא לקיומו תוך פרק זמן בה קצר לא פגעו כהוא זה בחשיבות האירוע ובממלכתיותו. בסופו של דבר הטקס שהיה קצר היה מרגש מאד וגם ציין תחילת פרק חדש בתולדות עם ישראל.

18 למאי, 1948		לגבול
		מדינת ישראל
		ת"ל - ח"כ ב"ג
חשבונית		
סדורים שנויים בקטל לכוונת הכרזה והצגות המדיניות והחשיבות		
קטיטה, לטח וחומרים אחרים לבניית הסדורים	47,520	1
שכר עבודה לפני נגרים וטקס-דקורטיבים	22,-	2
הובלת:		3
א. הובלת חומרים מהמסע למוזיאון	2,800	
ב. הובלת דגלים, המסכה, סמליות וכו'	4,700	
ובמקלות, טקס, כספים וכו'		
מרוק לפני הובלת קטל וסדור הנוגים המסע	3,-	4
לישיבת מועצה חק		
מרוק מועצה המדיניות	5,-	5
מכנס תרומות למוזיאון	5,400	6
מכנס תרומות למוזיאון החדשה	8,-	
שכר שומרי בקטל עם הסדורים הנ"ל	12,-	7
סך הכל	102,120	
למאי	50,-	

כמה הוצאות עבור טקס הכרזת המדינה

"ארכיאולוגיה קהילתית" בשכונת גילה (מאמר מס' 1)

יעקב שניידר

מהי השכונה הגבוהה ביותר בירושלים? ניחשתם נכון. ומהו המקום הגבוה ביותר בשכונת גילה?

בפסגת השכונה, בגובה של כ-860 מ' מעל פני הים, נמצאת פנינה ארכיאולוגית עשירה בממצאים מתקופות קדומות.

התל הארכיאולוגי העתיק משתרע על שטח של כ-9 דונם, מאחורי בניין ה UpTown, ובין רח' הליש ורח' הסנונית. לשווא תחפשו שילוט או הכוונה. לא הוד למקום ולא הדר: איש לא יזכה במבט נוסף את הגבעה הנטושה, שעשבים קוצים וחרולים חוגגים עליה, ואין מבקש לה, ואין דורש ואין גואל.

המקום התגלה בשנות ה-80, בימי הבנייה האורבאנית המואצת של השכונה הצעירה, ורשות העתיקות ביצעה בו חפירת הצלה. לאחר תיעוד הממצאים הוא סומן, גודר למחצה, נעזב ונטש לגורלו. בנייני השכונה, בתי הכנסת מבני הציבור ומגרשי החנייה מקיפים אותו עד היום מכל עבריו, ומסתירים את הנוף המדהים שנסקף ממנו בימי קדם.

הממצא הקדום ביותר שהתגלה במקום הוא מתקופת ההתנחלות של בני ישראל (ברזל א'). חבל ארץ זה נפל בגורלו של שבט יהודה, והם כנראה היו הראשונים שראו את היתרונות הגלומים בפסגת ההר והתיישבו בו.

מימים קדומים אלו התגלו במקום שרידיו של בית ישראלי, כדוגמת מאות בתים דומים שנמצאו בחפירות ארכיאולוגיות, במקומות שבהם התיישבו בני השבטים שהתנחלו במרחבי הארץ (בית ארבעת המרחבים).

גם בתקופות היסטוריות מאוחרות יותר, לאחר חורבן בתי המקדש והגלויות שהתרגשו עלינו, ידעו הכובשים הזרים להעריך את חשיבותה האסטרטגית של הפסגה והשליטה עליה. הביזנטיים הנוכרים הקיפו את המקום בחומה ומגדל, ואבני המצודה הביזנטית שהשקיפה על סביבותיה, מפוזרות בתל הנטוש עד עצם היום הזה.

אך מה לכל זה ול"ארכאולוגיה קהילתית" אתם שואלים, ובצדק. כל זאת ועוד בהמשך שיבוא

בין י"ז בתמוז לט"ו באב

יהודה ליבוביץ

הגמ' במסכת תענית אומרת: "חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמישה בתשעה באב".

הירושלמי מוסיף: "מפני מה לא קבעו אותו תענית?", ומבאר קרבן העדה שכוונת הגמרא היא לשאול: מדוע לא קבעו את תענית י"ז בתמוז כתענית מלאה - המתחילה בלילה. כלומר, אם צום זה מקביל לתשעה באב, מדוע לא קבעוהו מבליילה, כצום גמור. הירושלמי מביא כמה סיבות, אחת מהן היא, שלא רצו לקבוע תענית שלימה של יממה כי כתוב: "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" ואין מאור עיניו של אדם חוזר בעקבות התענית, אלא לאחר ארבעים יום. כלומר, אין לצום שתי יממות בתוך ארבעים יום.

משאלת הירושלמי על שבעה עשר בתמוז, רואים שיש מעמד שונה לשבעה עשר בתמוז משאר התעניות הקצרות, וכן משמע שיש קשר בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב.

בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, הועמד צלם בהיכל, בטל התמיד, הובקעה העיר ושרף אפסטומוס את התורה. בתשעה באב נגזר על אבותיו שלא יכנסו לארץ, חרב הבית בראשונה ובשנייה, נלכדה ביתר ונחרשה העיר.

אם נעיין באירועים שאירעו ב"ז בתמוז, נבחין שדברים אלו בעיקרם הינם דברים רוחניים. שבירת הלוחות אינה פורענות מאת ה', אלא משה שברם בעקבות חטא העגל. אין כאן עונש, אלא חטא. בטל התמיד - חסרון ברמה הרוחנית. הובקעה העיר - חומת ירושלים הובקעה, וזה אמנם צרה פיזית, אך אין זה חורבן, כמו האירועים שאירעו בתשעה באב, אלא ההכנה לחורבן. שריפת התורה ע"י אפסטומוס - גם היא צרה רוחנית ולא פיזית. אין זה פוגע באנשים ברמה הגשמית, אלא ברמה הרוחנית. הועמד צלם בהיכל - הירושלמי מביא שתי גרסאות: לפי גרסה אחת, "שרף את התורה והעמיד צלם בהיכל" - אפסטומוס הוא שהעמיד צלם בהיכל, לפי גרסה שניה "הועמד צלם בהיכל" - הועמד צלמו של מנשה.

לעומת כל זאת, בתשעה באב אנו מוצאים את הפורענויות עצמן, את העונשים. ניתן להבחין שיש כאן חמישה דברים כנגד חמישה דברים, בחינת סיבה ותוצאה. כאשר משתברים הלוחות

בעקבות חטאו של העם, כאשר מעמידים צלם בהיכל, או שמתאפשרת העמדת צלם, כאשר בטלה עבודת המקדש, אזי מגיע החורבן. אם אנו מבינים שחמישה דברים אלו הם הסיבה, נוכל להבין את דרך התיקון. נוכל ללמוד כיצד להחזיר את הגלגל אחורנית ולהפוך ימים אלו לששון ולשמחה. לאחר שעוסקת המשנה במנהגים הנוהגים משנכנס אב ובתשעה באב, דנה המשנה בחמישה עשר באב. "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכפורים... וכן הוא אומר: "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו", יום חתונתו - זה מתן תורה, ויום שמחת לבו - זה בניין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמר". כלומר, המשנה עצמה מציינת שניתן לתקן את תשעה באב, שניתן לשוב ולחיות בזמן בו המקדש עומד על תילו.

כאשר רואה משה את המחולות סביב לעגל הוא שובר את הלוחות, כנגד מציבה המשנה את בנות ישראל שהיו מחוללות בכרמים, זה לעומת זה. בעגל היו מחולות של התפרעות, של התפרקות מאמונה וערכים, ומשה הרואה זאת, שובר את הלוחות. רק מנהיג אמיתי כמשה מסוגל לעשות מעשה שכזה, לפעול במעשה אמיץ שכזה, ללא קבלת ציווי מאת ה'. התיקון לכל זה יהיה במחולות של בניין, של קדושה. לא מחולות של התפרקות, אלא להפך, מחולות של שמחה של בניין בתים בישראל.

בט"ו באב אנו מוצאים גם את התחלת הלימוד לאחר חופשת הקיץ. באותם ימים היו יוצאים לחופשה בעונה החמה וכאשר החלה לרדת עוצמת החום, היו שבים ללימודם, הדבר היה בט"ו באב. ומעתה, "דלא מוסיף - יסף". כתיקון לשריפת התורה.

ביום זה פסקו מלכרות עצים למערכה, סיימו להכין את הנדרש לעבודת הקרבנות, כתיקון לביטול קרבן התמיד. ביום זה פסקו מלמות מתי המדבר, כתיקון ליום בו נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, אלא ימותו במדבר.

יש דרך להשיב את הגלגל לאחור. ניתן לחזור לקדושה, לבניין, לעבודת המקדש. המשנה אומרת שיום חתונתו - זה בניין בית המקדש. מקום בו חיים בפועל, מקום בו יש השראת שכינה. הדבר מקביל לחיים המשותפים של בני הזוג. מתן תורה, לעומת זה, מקביל ליום ההתקשרות ביניהם, ליום החתונה. השמחה השלימה היא בחיים המשותפים, לאחר שכל האורחים הלכו לביתם, "ושימח את אשתו אשר לקח". מתן תורה אינו עומד בפני עצמו, אלא הוא על דעת שישראל יכנסו לארץ ויבנו את בית המקדש. כיוון שגלו ישראל ממקומן - אין לך ביטול תורה גדול מזה! התורה אינה שלימה בחוץ לארץ, מבחינת היעוד שלה, מבחינת המצב הנורמלי אותו אמורה התורה ליצור, כזוג הנמצא בטיול, אך זה לא החיים המשותפים בביתם שלהם. החיים המשותפים של עם ישראל עם הקב"ה הם בארץ ישראל ובבניית המקדש.

גם בבית יש דרגות שונות. יש בית שחסרים בו דברים חיוניים. כך צריכים אנו להרגיש כעת. אמנם חזרנו לארץ ישראל ואנו חיים בדור של אתחלתא דגאולה, אך עדיין חסרים דברים. חסרה מרכזיות שלטונית, מרכזיות רוחנית, אין סנהדרין, אין מקדש, אין מלוכה. אנו בארץ ישראל, אך לא בבית במלוא מובן המילה. חסרים פה דברים חיוניים. מזה נובעות כל הבעיות הפוליטיות והמדיניות ושאר הבעיות. בתחילת שנותיה של המדינה היה נראה שהכל טוב והולך למישרים, אך כאשר חסרים דברים בסיסיים אלו, נמצאים במצב תלוש, כמי שנמצא בפנים, אך לא בדרך קבע, במצב של ספקות, של חוסר גבולות ברורים.

ההתעוררות של עם ישראל היא המביאה את הסייעתא דשמיא. פעמים רבות, דווקא לאחר הדכדוך והקשיים, משתנה המצב בצורה פתאומית, ומתגלים חיים חדשים, התרוממות רוח ותקוות חדשות. אנו מקווים שדווקא מתוך המשברים יוכל לצמוח מפנה דרמטי בסייעתא דשמיא שתתעורר מלמטה על ידי הרצון שלנו לאותה "שמחת לבו" - התיקון לימי בין המצרים.

מזל טוב

- מזל טוב למשפחת ליבוביץ לרגל נשואי הבן יהודה עם רוחמה אמואל.

law.golan@gmail.com
yehuda.lebovich@gmail.com
eliahouk@gmail.com
nirekal@walla.com
yoavshap89@gmail.com

0546691911
0526448094
0545723801
0502017023
0508854785

אריאל גולן
יהודה ליבוביץ'
אליהו משה קליין
ניר קלמנוביץ'
יואב שפירא